Els representants de CiU Duran Lleida i Josep Maria Cullell durant la roda de premsa conjunta per valorar els resultats que atorguen majoria absoluta a CiU a les eleccions al Parlament del 29 de maig de 1988.

EFE

Manual de verticalització d'un partit assembleari

Duran governa Unió des del 1987. De l'assemblearisme i la direcció col·legiada, no en queda res. Ha canviat estatuts, ha suprimit la limitació de mandats i ha utilitzat el repartiment de càrrecs com a arma de coacció. Tres dècades d'hiperlideratge que han deixat Unió feta miques.

Reportatge de ***Gemma Aguilera***

Josep Antoni Duran Lleida mai no ha enganyat ningú. Ni ideològicament ni estratègicament. Des que el novembre de 1987 s'erigeix com a president del comitè de govern d'Unió, després d'una primera experiència els anys 1982 i 1983 en el mateix càrrec, posa en marxa tota una maquinària per convertir un partit que no arriba al miler de militants en una arma poderosa per repartir càrrecs institucionals gràcies al nefast negoci que havia fet la CDC de Jordi Pujol el setembre de 1979 acordant una coalició electoral permanent amb Unió que suposaria per als democratacristians l'obtenció d'un càrrec per cada tres de CDC. Però abans de la irrupció de Duran Lleida, Unió era un partit sostingut en els valors ideològics i de funcionament intern democràtic i assembleari que en van inspirar el naixement el novembre de 1931.

El naixement del partit s'esdevé en unes circumstàncies molt particulars, en plena eufòria de la República i quan s'està acabant de discutir la Constitució de la República i s'acosta el debat de l'Estatut. En aquest context, un grapat de persones es troben amb la contradicció moral de ser ferms partidaris de la República però molt molestos amb el biaix anticlerical de la República. De fet, l'origen d'Unió són els articles anticlericals de la Constitució, que el diputat d'Acció Catalana Manuel

EL SOMNI CENTRISTA QUE VA TRENCAR UNIÓ

Els resultats electorals de la coalició entre Unió i Centre Català a les eleccions espanyoles del 1977 van ser modestos, un diputat per a cada partit. La UDC d'Anton Cañellas era vulnerable, i la potentíssima UCD d'Adolfo Suárez ho volia aprofitar per fer el salt a Catalunya. El 1978, Cañellas va rebre una oferta: ser cap de llista del partit resultant de la fusió d'Unió i la UCD catalana, una operació que a Suárez li donaria pedigrí democràtic a Catalunya i que d'altra banda obriria grans expectatives al petit partit català. I es va deixar temptar. En un congrés tempestuós i amb durs enfrontaments que es va allargar fins a la matinada, va perdre la votació per unir-se a la UCD i va ser expulsat pel sector del partit que volia mantenir-se fidel a les arrels de les sigles, i que es preguntava com Cañellas pretenia unir-se a un partit ple d'ex-franquistes, hereus dels qui havien assassinat Carrasco i Formiguera. Però Cañellas i uns 300 militants van protagonitzar una gran escissió al partit –aleshores no arribava als 1.000 militants– i van fundar Unió de Centre Ampli, que amb la UCD catalana va concórrer a les eleccions entre el 1979 i el 1983 com a Centristes de Catalunya-UCD. L'aventura espanyola va acabar molt abans del previst. La UCD va rebentar i a les eleccions espanyoles de 1982 no va obtenir representació parlamentària. Havia passat de 168 diputats el 1979 a desaparèixer completament del mapa.

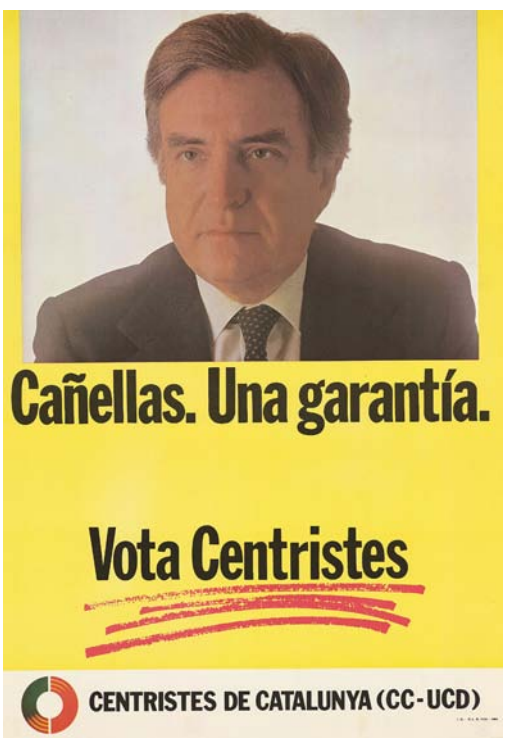

DIVISIONS INTERNES. A sota, cartell electoral de Centristes de Catalunya el 1979, amb l'ex-diputat d'Unió Anton Cañellas. Al costat, Antoni Castellà, actualment cap visible del sector independentista, aplaudeix el líder d'Unió, Josep Antoni Duran Lleida.

Carrasco i Formiguera acaba rebutjant i així provocant una situació molt incòmoda. "Els fundadors d'Unió observen que cap partit no assumeix la combinació de tres ingredients: nacionalisme molt radical, republicanisme sense dubtes i no acceptació de la legislació laïcitzant. Unió serà un partit de catòlics, no un partit catòlic convencional, i més nacionalista que ERC, com a mínim pel que fa als estatuts oficials, perquè la doctrina oficial d'ERC era la federació espanyola i gràcies, no parlava de confederació i menys encara d'independència, com sí que feia Unió", descriu l'historiador Joan B. Culla.

Més enllà de les conviccions ideològiques, Unió neix com un partit que juga a fons la carta de la democràcia interna. Es definirà com una formació assembleària i amb una direcció col·legiada de cinc membres, que integraran el comitè de govern i que es renovarà cada any en un congrés. Quan neix Unió, no té president ni líder visible, un fet que contrasta moltíssim amb els hiperlideratges d'ERC –primer Macià i després Companys– i la Lliga Catalana –Francesc Cambó–, perquè si bé Carrasco i Formiguera serà cada vegada

EL 1987, DURAN VA SUPRIMIR LA LIMITACIÓ DE MANDATS

més popular, ni tan sols és un dels seus fundadors, arriba al partit mesos després quan deixa de ser diputat a Madrid amb la dissolució de les Corts espanyoles la tardor de 1933. Quan es produeix el cop d'Estat, Unió torna a evidenciar el caràcter profundament nacionalista per sobre de qualsevol altra consideració, quan decideix sumar-se al bàndol republicà: "Unió, un partit de catòlics que ha nascut per rebuig de l'anticlericalisme, en un moment en què a Catalunya no queden esglésies sense cremar i s'han assassinat milers de capellans, i per tant, té motius sobrats per abraçar el franquisme o com a mínim per adoptar una posició neutral, es posiciona inequívocament al costat de la República i de la Generalitat. Una posició molt difícil, perquè la seva gent és perseguida en zona republicana, i quan en Carrasco i Formiguera cau a mans del franquisme l'afusellen per separatista", remarca Culla.

La nova Unió amb CDC

La primera incursió electoral d'Unió, l'any 1977 en unes espanyoles amb coalició amb el Centre Català de Joaquim Molins, acaba amb uns resultats modestos, un diputat per a cada partit. I només un any després, Unió haurà superat la crisi interna més greu de la seva història,

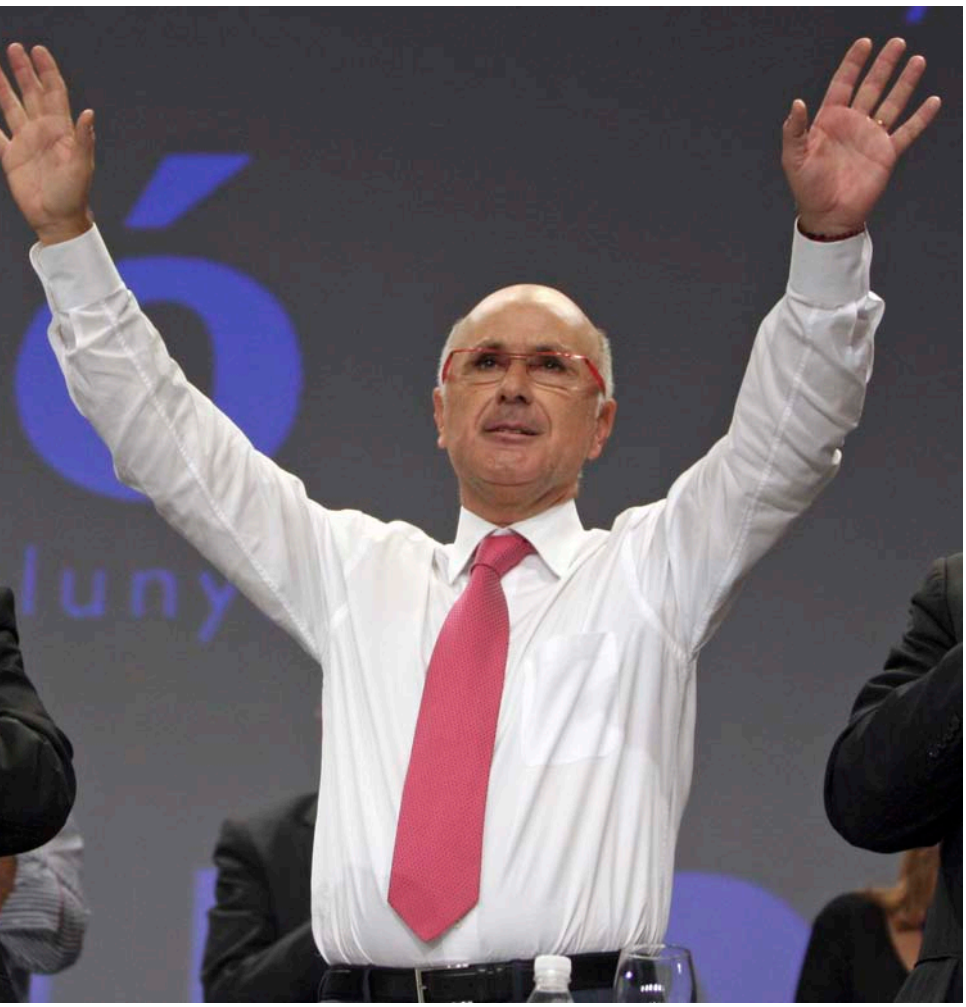

una escissió de 300 militants liderats per Anton Cañellas que abraçaran la UCD. En aquest context, amb una UDC decapitada perquè ha perdut el seu únic líder conegut, Jordi Pujol llança una opa amistosa i els ofereix una coalició electoral permanent, que es materialitza amb les sigles de CiU el 19 de setembre de 1978. En funció dels resultats electorals obtinguts el 1977, era un negoci molt més rodó per a Unió tenir tractes amb la UCD d'Adolfo Suárez que no pas amb la Convergència de Pujol. Potser per això les condicions que va oferir Pujol als nous socis eren molt avantatjoses: per cada tres càrrecs que obtingués CDC, UDC en tindria un, és a dir, que tindria el 25% del poder que es repartís CiU. El partit es farà gran institucionalment amb la primera victòria de Pujol el 1980, i Unió comença a rebre pressions de CDC per tenir un líder visible, un portaveu que representi el partit com tenen la resta de forces, i un interlocutor de primer nivell per a CiU. Però aquesta figura no està contemplada en els estatuts, per voluntat històrica dels fundadors del partit però també per la por d'un nou cas Cañellas.

EL REPARTIMENT DE CÀRRECS HA ESTAT UNA EINA DE CONTROL DE LA DISSIDÈNCIA A UNIÓ

Posar tots els ous al mateix cistell és un risc que no volen córrer. Finalment, però, la militància acorda que tindrà un president del comitè de govern, però només podrà ser-ho durant dos anys i a condició de ser renovat en un congrés anual. Així s'escollirà Joaquim Xicoy el 1980 i el 1981, i Duran Lleida el 1882 i el 1983. Després de la seva primera incursió al capdavant del partit, passaran quatre anys fins que torni a intentar l'assalt.

Un partit per a Duran

L'abril de 1987 es fa un congrés extraordinari on Duran ja aconsegueix dirigir algunes modificacions estatuàries que l'afavoriran, i el novembre d'aquell mateix any accedeix novament a la presidència del comitè de govern. Aquesta vegada per quedar-s'hi a perpetuïtat. "Duran Lleida pren el control efectiu del partit des del moment en què és elegit president del comitè de govern novament. Posa fi a qualsevol limitació de mandat, decideix que els congressos se celebraran cada tres anys i esborra el caràcter assembleari d'Unió. Ell mateix estableix que el president del comitè de govern és el líder indiscutible i que, per tant, el comitè de govern col·legiat passa a ser una executiva jerarquitzada. Per dir-ho en termes de ciència política, verticalitza completament el partit i el va disciplinant a base del mètode clàssic: qui es mou no surt a la foto", argumenta l'historiador Joan B. Culla.

Quan Unió té poder institucional, a partir de 1984, "Duran té una nova arma per tenir la gent en un puny i matar qualsevol dissidència, perquè tothom sabrà que, si s'enfronten a ell, la seva carrera política estarà morta", afegeix Culla, que encara troba un altre factor que explica per què Duran ha tingut controlat el partit durant trenta anys: "Ha fet creure als militants, sense dir-ho explícitament, que només ell era capaç de fer-se respectar per Pujol i jugar al xantatge a CDC per obtenir poder. I els militants de bona fe, encara que pensessin que Duran era autoritari, confiaven que impediria que CDC se'ls cruspís i acabessin desapareixent les sigles". Ara, com a mínim el 50% dels militants han qüestionat Duran i han deixat clar que el projecte de CiU representa per a ells alguna cosa més que una menjadora per aconseguir un sou públic.